

rals etc. (*'ázraq* 'blau', *'áglāc* 'leprós' etc.), tipus adjectival que es forma en la majoria de les arrels àrabis; crec doncs que deu venir d'algun antic adjectiu particular de l'àrab vulgar valencià, encara que no se'n pugui precisar l'existència segons l'àrab clàssic. Es podria haver format amb l'arrel *nāgal*: arrel poc productiva però comprovada en àrab vulgar en unes accs pejoratives diverses que no deixarien de convenir a la qualitat dolenta, consumida, de l'angle. «gàter, ulcére» (Belot); a Algèria «fourmiller, grouillier» (Beaussier), «s'irriter contre» (Lentin), «incurabilis» segons el nostre *RMA* (p. 426) Però com sigui que es tracta d'una arrel poc prolífica i no s'hi documenta el tipus adjectiu que cerquem; més aviat crec que serà l'adj. hispanoàrab *'ānqar*, que consta bé, i donaria també una base acceptable en sentit fonètic, car és corrent que la consonant *qaf* es torni *g* en romanitzar els mots, i és ben sabut que els moriscos pronunciaven pràcticament igual la *r* i la *l* (a la manera dels andalusos): els arabismes on *r* es torna *l* o viceversa es compten per moltes dotzenes. I aquest adjectiu ens consta bé com a propi de l'àrab vulgar de la Corona d'Aragó, amb el significat de 'borni', 'buidat d'un ull': el nostre *RMA* el registra amb la definició «monoculus» (pp. 31a, 481), i Dozy ens informa que un dels sobirans de la dinastia Todjibí de Saragossa era conegut pel sobrenom *al-ānqar* «le borgne» (*Suppl* II, 710). Es tracta d'una de les arrels més vives en l'àrab de tots temps i de pertot amb el significat de 'cavar, excavar, fer un clot' (ja a l'Alcorà «aushōhlen», «to strike»), «creuser la pierre, le bois» (Dozy) i d'aquí vénen els subst. ben coneguts *naqra* «fossette, creux», *naqr*; el nostre *RMA* en dona també un derivat *naqir* 'canal'; per tant sembla que si *'ānqar* va arribar a la idea de 'borni' fou partint de 'buidat, excavat', i que el mot es degué aplicar als valls, clots i canalets de l'Albufera i al llot que s'hi forma; fins la idea pejorativa de 'borni', 'fet malbé' seria també adequada com a base de la d'aqueix mot inconsistent i putrefacte. —⁴ Hi afegeixo les dades gascones que ens dona l'*ALGc*: *arūlā* en el N. de BPyr. i SE. de Gironda, *arūlā* al Sud de les Landes (mapa 'fossé', vol. II, 226). En el IV, 1113, 'canal d'irrigation' (amb llacunes), el tipus *arroulho* (o, per als de distribució, *arroulhot*, *-oulhet*) ocupa no sols V. de Baretons i el NO. de BPyr. (excloent el Bearn propi i el Vic-Bilh), sinó totes les Landes, i potser gran part, o tot, de Gironda; hi ha àdhuc el derivat *rūléro* a 2 punts del Lot-et-G. (un fins i tot a la dr. de la Garona, de manera que potser continua en domini lldg.); i un *rūyōt* «sentier» a Beichac, esq. de la baixa Dordonha. Per damunt de tot interessa la forma *arōila* del basc de Labastide-Clairance.

Roll, *rolla*, *rollar*, *rolle*, *rolleu*, *rollonar*, V. *roda*

ROM ant., 'aplatat, escapçat de la punta', mot germà del cast. ROMO id., d'origen incert, veg. l'article

del DCEC/DECH □ 1ª doc: 1371, Dicc. de JMarc. Com explico allà la idea de fer-lo venir del greco-llatí RHOMBUS, nom de figura geomètrica, potser per al·lusió als dos angles obtusos del rombe, és poc convincent en l'aspecte semàntic i per altres raons; encara ho és menys una etimologia germànica *rump* 'tors', 'rabada'. No sé que s'hagi estudiat la possibilitat d'un manlleu àrab a base de *rumma*, *rumim*, 'cosa podrida, ròssa, corda gastada', que tampoc sembla persuasiva en l'aspecte semàntic, i que només es recomanaria pel fet que la majoria dels testimonis catalans medievals (veg. *AlcM*) són valencians, i els més antics en català figuren també en Busa-N.: «torre roma, no aguda: turris mutila, pinnus» (f-II-5.4).

I afegim-hi OPou: «lo qui té lo nas camús: simus», «les costelles se ajunten ab la espina del un cap, ab dos puntes romes: són 12 de cada part» (*TbPu*, 247, 260), que també pot comptar com valencià. No sé del cert si ve d'aquest adjectiu el nom de Puig-Rom, tossal prop de Roses (1964) i el de Balma-Roma indret ple de forats en el Vallespir (Montferrer, tirant cap a Corsaví, 1959) D'aquí potser també «+romo: bovedilla de techo» que Pol (p. 25) dona com a propi de la Vall d'Aneu, i serà romanalla amb -o del pre-català pirinenc; es podria fer valer en suport de l'etimologia RHOMBUS de l'adj. *rom*

ROM (licor), de l'angl. *rum*, d'origen incert; per a les raons que em semblen justificar el supòsit que sigui abreujament de *rumbullon* id., potser amb el sentit primitiu de 'tumult' (per les batusses que en porta sovint la beguda), V. RON (DCEC/DECH). Ja figura *rrom* com una mena d'aiguadent americà en l'obra castellana del mallorquí Fra J. de Santa Gertrudis, *Maravillas del Perú*, c. 1770; en anglès des de 1654.

Rom (peix), V. *rèmol*; adj., V. id i RUMB *Roma* (planta), V. *romeguera*

ROMÀ, del ll. ROMANUS 'pertanyent a Roma'. Com que en aquest diccionari no tractem dels gentilicis o ètnics, ens limitarem als mots que vénen d'aquest i dels seus derivats, i que tenen valor apel·latiu.

Romana, 'mena de balança', és d'origen incert, car no és impossible que vingui de l'àrab, on vindria del nom de la magrana, en àrab *rummāna* (mot antic en aquesta llengua, on ja figura en l'Alcorà), que s'hauria aplicat al pes de la romana; però hi ha tota mena de raons filològiques i semàntiques que condueixen a negar aquesta teoria, de les quals tracto detingudament en l'article del DCEC/DECH (v. 56-58); i és més probable que se li donés en ll. tardà o vulgar el nom de *libra romana* 'balança de Roma': perquè abans es coneixia com *campana* o *libra campana* 'balança de Campània'; i en pendre *campana* el valor de 'bronze de campanar' se li mudà el nom en una denominació paral·lela relativa a Roma, a fi d'evitar l'equívoc amb una campana. O per altra causa semblant.

En la nostra llengua *romana* en aquest sentit està do-